उपप्रा.सखिशरण सुबेदी
शोधनिर्देशक

प्राथमिक तहको स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा (२०६५) मा उपयोग गरिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन-२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह, (एम.एड्.) दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र १२

शोधार्थी
हुमकान्त बस्याल
क्रमाङ्क: ५००१६३/०६५
त्रि.वि. दर्ता नं. १३८६४-८७
क्याम्पस रो.नं. १७०/०६३-०६४
शिक्षाशास्त्र सङ्काय, बुटवल बहुमुखी क्याम्पस
बुटवल, नेपाल

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय बुटवल बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'प्राथमिक तहको स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा २०६५ मा उपयोग गरिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन' शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी हुमकान्त बस्यालले मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै परिश्रम पूर्वक तयार गरिएको यस शोध कार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

शोधनिर्देशक

....

सखिशरण सुबेदी

उप-प्राध्यापक

बुटवल बहुमुखी क्याम्पस

बुटवल, रूपन्देही

मिति :- २०६६/११/९

स्वीकृति पत्र

मिति : २०६६/ /

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, बुटवल बहुमुखी क्याम्पसका छात्र हुमकान्त बस्यालद्वारा तयार पारिएको 'प्राथमिक तहको स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा (२०६५) मा उपयोग गरिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन' शीर्षकको शोधपत्र शिक्षाशास्त्र सङ्काय, स्नातकोत्तर तह, नेपाली विषयका निमित्त उपयुक्त भएकाले स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति :

१. विभागीय प्रमुख : ....

२. शोधनिर्देशक : ....

३. बाह्य परीक्षक : ....

कृतज्ञता ज्ञापन

भाषाशिक्षण मेरो रुचिको विषय हो । यही विषयअन्तर्गत रहेर 'प्राथमिक तहको स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा (२०६५) मा उपयोग गरिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन' शीर्षकमा शोधपत्र तयार गर्न पाउँदा म अत्यन्तै गौरवान्वित भएको छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखनका लागि विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधकार्य सम्पन्न गर्न अनुमति दिनुहुने विभागीय प्रमुख आदरणीय गुरु सह-प्राध्यापक श्री शिवप्रसाद ज्ञवालीज्यूमा म सर्वप्रथम हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा जहाँ जति बेला प्रश्न गर्दा पनि कुनै झन्झट नमानी हृदयदेखि नै सहयोग गर्दै आफूसँग भएका शोधसामग्रीहरूसमेत उपलब्ध गराइ सहयोग गर्नुहुने शोधनिर्देशक आदरणीय गुरु उप-प्राध्यापक श्री सखिशरण सुवेदीज्यूप्रति सधै ऋणी रहने कुरा व्यक्त गर्दै उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यो शोधपत्र मैले धेरै शिक्षासेवी तथा शुभचिन्तकहरूको सहयोग लिएर तयार गरेको छु । यस क्रममा महत्वपूर्ण शोधसामग्रीहरू सङ्कलनमा सहयोग गर्नुहुने पश्चिम पर्रोहा नि.मा.वि.का शिक्षक श्री विष्णुप्रसाद घिमिरे धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । पर्रोहा स्रोतकेन्द्रको विवरण उपलब्ध गराइ सहयोग गर्नुहुने स्रोतकेन्द्रका प्राचार्य श्री बलबहादुर के.सी. तथा स्रोतव्यक्ति श्री विश्वप्रकाश शर्माप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षाका विषयमा जानकारी दिने पर्रोहा स्रोतकेन्द्रका परीक्षा समितिका सदस्य तथा श्री जनकल्याण मा.वि. दुधराक्षका प्र.अ. श्री अर्जुनप्रसाद पोखेलज्यूप्रति हृदयदेखि नै कृतज्ञता प्रकट गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा शोधपत्र लेखनमा सहयोग गर्नुहुने बुटवल बहुमुखी क्याम्पसका नेपाली विषयका आदरणीय गुरु शिक्षण सहायक श्री शालिकराम पौडेल, टाइपिङ्ग तथा सेटिङ्ग गरी सहयोग पुऱ्याउने सहारा टाइपिङ्ग सेन्टर पर्रोहाका श्री बिमल आचार्यप्रति पनि धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यसका साथै प्रस्तुत शोधपत्र पूरा गर्न प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग लिएका सामग्रीहरूका सर्जक सम्पूर्ण विद्वान-विदुषीहरूमा समेत कृतज्ञता अर्पण गर्दछु ।

मिति : २०६६/११/९

शैक्षिक वर्ष : २०६३-०६५

प्रस्तुतकर्ता

हुमकान्त बस्याल
बुटवल बहुमुखी क्याम्पस
बुटवल, रूपन्देही

शोधसार

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह, (एम.एड्.) नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत गरिएको यस शोधपत्रको शीर्षक प्राथमिक तहको स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा (२०६५) मा उपयोग गरिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन-२०६६ रहेको छ । उप-प्राध्यापक श्री सखिशरण सुबेदीज्यूको निर्देशनमा तयार पारिएको यस शोधपत्रको उद्देश्य नेपाली विषयको मूल्याङ्कन गर्नका लागि स्रोतकेन्द्रद्वारा निर्माण गरिएका भाषिक युक्तिहरूको अध्ययन गरी भाषा पाठ्यक्रमका आधारमा मूल्याङ्कन गर्नु रहेको छ । यसका लागि पर्रोहा स्रोतकेन्द्रले वि.सं. २०६५ सालको वार्षिक परीक्षामा उपयोगमा ल्याएका सामुदायिक विद्यालयअन्तर्गत प्राथमिक तहका नेपाली विषयका प्रश्नहरूलाई पाठ्यक्रममा निर्दिष्ट उद्देश्य तथा मूल्याङ्कन प्रणालीका आधारबाट विश्लेषण गरी स्तरअनुरूपका भएनभएको निष्कर्ष निकाल्ने काम गरिएको छ । शोधकार्य पूरा गर्नका लागि क्षेत्रीय अध्ययन, पुस्तकालय आदि विधिको प्रयोग गरिएको छ । पाँच परिच्छेदमा विभाजित प्रस्तुत शोधपत्रको पहिलो परिच्छेदमा शोधकार्यको परिचय, दोस्रो परिच्छेदमा अध्ययन क्षेत्रको परिचय, तेस्रो परिच्छेदमा भाषिक मूल्याङ्कन र यसका साधनहरूको परिचय दिइएको छ भने चौथो परिच्छेदमा स्रोतकेन्द्रले उपयोगमा ल्याएका प्राथमिक तहका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन दिइएको छ त्यस्तै पाँचौं अर्थात अन्तिम परिच्छेदमा सम्पूर्ण शोधपत्रको निष्कर्ष दिई केही सुझावहरूसमेत प्रस्तुत गर्ने काम गरिएको छ । शोधपत्रलाई विश्वसनीयता तथा वैधता प्रदान गर्न सन्दर्भग्रन्थसूची तथा अन्त्यमा परिशिष्ट दिई तथ्याङ्क सङ्कलन स्थलको नक्सासहितको विवरण, परीक्षामा उपयोग गरिएका प्राथमिक तहका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको नमुना आदिलाई समेत राख्ने काम गरिएको छ ।

विषयसूची

शीर्षक

पेज नं.

पहिलो परिच्छेद

शोधकार्यको परिचय **१-८**

१. शोधकार्यको परिचय १

१.१ शोधशीर्षक २

१.२ शोधप्रयोजन २

१.३ समस्याकथन २

१.४ शोधलेखनको उद्देश्य ३

१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा ४

१.६ शोधलेखनको औचित्य ५

१.७ शोधलेखनको सीमाङ्कन ६

१.८ अध्ययन विधि ७

१.९ शोधपत्रको रूपरेखा ७

दोस्रो परिच्छेद

स्रोतकेन्द्रको अवधारणा तथा अध्ययन क्षेत्रको परिचय **९-१९**

२.१ स्रोतकेन्द्रको अवधारणा ९

२.२ अध्ययन क्षेत्रको परिचय ११

२.२.१ अध्ययन क्षेत्रको पृष्ठभूमि ११

२.२.२ शैक्षिक स्थिति १३

२.२.३ स्रोतकेन्द्रले गर्ने कार्यहरू १५

२.२.४ स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा समितिको परिचय १६

२.२.५ स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा प्रणाली १७

तेस्रो परिच्छेद

भाषिक मूल्याङ्कन र यसका साधनहरूको परिचय २०-३८

३. भाषिक मूल्याङ्कन २०

३.१ भाषिक मूल्याङ्कको परिचय २०

३.२ भाषिक मूल्याङ्कका सिद्धान्तहरू २१

३.३ भाषिक मूल्याङ्कनका प्रकारहरू २३

३.४ भाषिक मूल्याङ्कनका लागि प्रश्न निर्माणका चरणहरू २६

३.५ भाषिक मूल्याङ्कनका साधनहरू ३०

३.६ प्राथमिक तहको भाषिक मूल्याङ्कन ३३

चौथो परिच्छेद

स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा २०६५ मा सामुदायिक विद्यालयका प्राथमिक तहमा उपयोग गरिएका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ३९-६२

४.१ परिचय ३९

४.२ पर्रोहा स्रोतकेन्द्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा २०६५ सालको वार्षिक परीक्षँमा उपयोग गरिएका कक्षँ एकका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ४०

४.३ पर्रोहा स्रोतकेन्द्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा २०६५ सालको वार्षिक परीक्षँमा उपयोग गरिएका कक्षँ दुईका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ४२

४.४ पर्रोहा स्रोतकेन्द्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा २०६५ सालको वार्षिक परीक्षँमा उपयोग गरिएका कक्षँ तीनका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ४५

४.५ पर्रोहा स्रोतकेन्द्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा २०६५ सालको वार्षिक परीक्षँमा उपयोग गरिएका कक्षँ चारका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ४७

४.६ पर्रोहा स्रोतकेन्द्रका सामुदायिक विद्यालयहरूमा २०६५ सालको वार्षिक परीक्षँमा उपयोग गरिएका कक्षँ पाँचका नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ५०

४.७ पाठ्यक्रमअनुरूपताका आधारमा प्राथमिक तहअन्तर्गत कक्षा ५ का नेपाली विषयका प्रश्नहरूको अध्ययन ५३

४.८ स्तरअनुरूपताका आधारमा स्रोतकेन्द्र स्तरीय परीक्षा २०६५ मा पर्रोहा स्रोतकेन्द्रले उपयोगमा ल्याएको कक्षा ५ को नेपाली विषयका प्रश्नहरूको विश्लेषण ६०

पाँचौ परिच्छेद

निष्कर्ष तथा सुझावहरू ६३-६८

५.१ निष्कर्ष ६३

५.२ सुझावहरू ६५

सन्दर्भसामग्रीसूची ६९

परिशिष्ट

क)　कक्षा ५ को नेपाली विषयको विशिष्टीकरण तालिका

ख)　स्रोतकेन्द्रको नक्सा

ग)　स्रोतकेन्द्रका सामुदायिक विद्यालयहरू

घ)　स्रोतकेन्द्रका संस्थागत विद्यालयहरू

ङ)　स्रोतकेन्द्रमा कार्यारत शिक्षक विवरण

च)　स्रोतकेन्द्रले उपयोगमा ल्याएका २०६५ सालका कक्षा एकदेखि पाँचसम्मका नेपाली विषयका प्रश्नपत्रहरूको नमुना

सङ्क्षेपीकृत रूप

क्र.सं.	सङ्क्षिप्त रूप	पूरा रूप
१.	पृ.	पृष्ठ
२.	प्रा.	प्राध्यापक
३.	ई.	ईसवी संवत
४.	डा.	डाक्टर
५.	दो.सं.	दोस्रो संस्करण
६.	प्र.अ.	प्रधानाध्यापक
७.	जि.शि.का.	जिल्ला शिक्षा कार्यालय
८.	त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
९.	ते.सं.	तेस्रो संस्करण
१०.	वि.सं.	विक्रम संवत
११.	गा.वि.स.	गाउँ विकास समिति
१२.	जि.वि.स.	जिल्ला विकास समिति
१३.	वि.नि.	विद्यालय निरीक्षक
१४.	ऐ.ऐ.	ऐजन ऐजन
१५.	सम्पा.	सम्पादक
१६.	आ.प्रा.शि.प.	आधारभूत तथा प्राथमिक
शिक्षा		विकास परियोजना
१७.	प्रा.वि.	प्राथमिक विद्यालय
१८.	नि.मा.वि.	निम्न माध्यमिक विद्यालय
१९.	मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
२०.	पा.वि.के.	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
२१.	प.नि.का.	परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय
२२.	उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
२३.	सं.	सङ्कलित